

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของสื่อการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล
2. เพื่อศึกษาความต้องการด้านสื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล
3. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล

วิธีดำเนินการวิจัย

ก. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือครูผู้สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ 8 หมวดวิชาของโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลในเขตการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศรวม 12 เขต เป็นครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในปีการศึกษา 2530 โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งเป็นพวก (Stratified random sampling) ประมาณ 20 % ของจำนวนประชากรทั้งหมด 658 โรงเรียน สุ่มได้ 132 โรงเรียน ศึกษาโรงละ 8 หมวด ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 1,056 คน

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้

- ตอนที่ 1 สภาหการส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 เป็นส่วนที่สอบถามเกี่ยวกับ สภาพ ความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนโดยมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 สภาพทั่วไปของสื่อการสอน
- 2.2 ที่มาของสื่อการสอนในแต่ละหมวด
- 2.3 สภาพและความต้องการด้านสื่อการสอน
- 2.4 สภาพและความต้องการด้านการบริการ
- 2.5 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน

ค. การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่าง ประชากรทางไปรษณีย์จำนวน 132 ชุด ชุดละ 8 ฉบับ สำหรับประชากร 1,056 คน ได้คืนมา 102 ชุด ชุดละ 8 ฉบับ รวม 816 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 77.27 ของ จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยวิธีการทางสถิติ ดังนี้คือ

1. หาค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมค่า
2. หาค่าเฉลี่ย สำหรับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพการส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 816 คน เป็นครูชาย 402 คน เป็นครูหญิง 414 คน จำนวนครูหญิงมากกว่าครูชายเล็กน้อย ครูที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 237 คน หรือร้อยละ 29.04 ที่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา สำเร็จปริญญาตรี 573 คน สำเร็จการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 6 คน จะเห็นว่าครูส่วนใหญ่จบปริญญาตรี รองลงมาคืออนุปริญญา ที่จบสูงกว่าปริญญาตรีมีส่วนน้อยครูที่ตอบแบบสอบถามหมวดคณิตศาสตร์ การงาน ผลิตนม และหมวดศิลปศึกษา เป็นครูชายมากกว่าครูหญิง หมวดสังคมศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นครูหญิงมากกว่าครูชาย

ส่วนหมวดวิทยาศาสตร์ครูชายและครูหญิงที่ตอบแบบสอบถามมีอัตราที่เท่ากัน ครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี รองลงมา คืออายุ 31-35 ปี ส่วนครูที่อายุมากกว่า 40 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด ครูส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานอยู่ในช่วง 6-10 ปี รองลงมาคือน้อยกว่า 5 ปี ส่วนครูที่ทำงานมามากกว่า 25 ปี มีน้อยที่สุด ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสื่อการสอนคือ เคยศึกษาวิชานี้ในสถาบันการศึกษา รองลงมาคือครูได้ศึกษาเองจากเอกสารและตำรา ส่วนครูที่จบทางโสตทัศนศึกษาโดยตรงมีจำนวนน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 สภาพทั่วไปของสื่อการสอน

สภาพของสื่อการสอนจำแนกตามหมวดวิชา สื่อการสอนในหมวดภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ พหุนามัย คณิตศาสตร์ การงาน และสังคมศึกษา สภาพของสื่อการสอนมีความถูกต้องตรงตามเนื้อหามากที่สุด หมวดภาษาไทย มีสภาพที่สะดวกในการใช้งานมากที่สุด ส่วนหมวดศิลปศึกษาสื่อการสอนมีสภาพที่สวยงามมากที่สุด รองลงมาของหมวดภาษาอังกฤษ การงาน พหุนามัย คือ เรื่องของความสะดวกในการใช้งาน หมวดวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษาในเรื่องของความทันสมัย ส่วนหมวดคณิตศาสตร์ภาษาไทย ศิลปศึกษา สภาพสื่อการสอนมีความหนาแน่น หมวดภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและศิลปศึกษา มีการหมุนเวียนสื่อการสอนน้อยที่สุด หมวดพหุนามัยความทันสมัยของสื่อมีน้อยที่สุด หมวดการงานและหมวดคณิตศาสตร์สื่อการสอนมีความสวยงามน้อยที่สุด ส่วนหมวดภาษาไทย สื่อการสอนมีความถูกต้องตรงตามเนื้อหาที่สุด และในเรื่องของที่มาหรือแหล่งที่ได้มาของสื่อการสอนนั้น หมวดวิทยาศาสตร์ พหุนามัย คณิตศาสตร์ การงานและศิลปศึกษา ซื้อสื่อการสอนด้วยเงินงบประมาณมากที่สุด ส่วนหมวดภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา หมวดภาษาไทยผลิตสื่อการสอนเองมากที่สุด รองลงมาคือซื้อด้วยเงินงบประมาณ หมวดพหุนามัย คณิตศาสตร์และการงานผลิตเองเป็นอันดับรอง ส่วนหมวดวิทยาศาสตร์ การงาน และหมวดสังคมศึกษา กรมส่งมาให้ ที่น้อยที่สุดของทุกหมวดก็คือ สื่อการสอนที่ขอยืมจากภายนอก

ตอนที่ ๑ สภาพและความต้องการของสื่อการสอน

สภาพการมีสื่อการสอนประเภทบุคคล หมวดหลานามัยและหมวดการงานมีการใช้ผู้เชี่ยวชาญในห้องเรียน มากที่สุด หมวดวิทยาศาสตร์ และหมวดศิลปศึกษามีสื่อบุคคลประเภทบุคลากรในห้องเรียนที่ชุมชนยกย่องมาก หมวดคณิตศาสตร์ใช้ข้าราชการในห้องเรียนมาก หมวดภาษาอังกฤษ และการงาน ไม่มีครูจากโรงเรียนตำบลอื่น ๆ มาช่วยสอน ส่วนหมวดอื่น ๆ มีน้อยมากและในเรื่องของความต้องการ หมวดภาษาอังกฤษ หลานามัย คณิตศาสตร์ การงาน สังคมศึกษา ภาษาไทย และหมวดศิลปศึกษา ต้องการผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมากที่สุด หมวดวิทยาศาสตร์ ต้องการผู้เชี่ยวชาญในห้องเรียนมากที่สุด รองลงมาคือหมวดวิทยาศาสตร์ ต้องการครูโรงเรียนระดับอำเภอ มาช่วยสอน หมวดภาษาอังกฤษ หลานามัย ศิลปศึกษาต้องการให้มีผู้เชี่ยวชาญในห้องเรียน หมวดการงาน คณิตศาสตร์ สังคมศึกษาและภาษาไทย ต้องการบุคลากรในห้องเรียนที่ชุมชนยกย่อง ที่ต้องการน้อยที่สุดก็คือหมวดภาษาอังกฤษ การงาน สังคมศึกษา ต้องการครูโรงเรียนตำบลอื่น ๆ ช่วยสอนน้อย หมวดหลานามัย ภาษาไทย ศิลปศึกษา ต้องการครูโรงเรียนระดับอำเภอช่วยสอนน้อย หมวดวิทยาศาสตร์ต้องการบุคลากรในห้องเรียนที่ชุมชนยกย่องน้อยหมวดคณิตศาสตร์ต้องการผู้เชี่ยวชาญในห้องเรียนน้อย

สภาพการมีสื่อการสอน ประเภทกิจกรรมหรือวิธีการ หมวดภาษาอังกฤษ มีกิจกรรมเพลง เกม มาก มีกิจกรรมประเภทการแสดงพื้นบ้านน้อย หมวดวิทยาศาสตร์ ใช้การทดลองมาก มีกิจกรรมการแสดง พื้นบ้านน้อย หมวดหลานามัย ใช้การอภิปรายมาก ใช้ละครน้อย หมวดคณิตศาสตร์และการงานมีการสาธิตมาก มีละครน้อย หมวดสังคมศึกษามีการอภิปรายมาก มีการทดลองน้อย หมวดภาษาไทยใช้บทบาทสมมติมาก มีการทดลองน้อย

หมวดศิลปศึกษามีการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัด และมีละครน้อย และในด้านความต้องการ หมวดพลานามัย การงาน และศิลปศึกษาต้องการ หมวดพลานามัย การงาน และศิลปศึกษา ต้องการการสำธิตมากที่สุด หมวดวิทยาศาสตร์ต้องการ การทดลองมากที่สุด หมวดอังกฤษต้องการใช้บทบาทสมมติมากที่สุด หมวดภาษาไทยใช้ เพลง เกม มากที่สุด หมวดคณิตศาสตร์และสังคมศึกษาใช้การอภิปรายมากที่สุด ยันต์รองลงมา หมวดคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ใช้การสำธิต ภาษาไทยใช้บทบาทสมมติ หมวดภาษาอังกฤษ ใช้ เพลง เกม หมวดศิลปศึกษาใช้การฝึกงาน หมวดการงานใช้ การอภิปราย หมวดพลานามัยใช้การดูงาน หมวดสังคมศึกษาใช้การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัด ที่ต้องการใช้น้อยที่สุด หมวดภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ภาษาไทย ได้แก่ กับกิจกรรมการทดลอง หมวดวิทยาศาสตร์ พลานามัย การงาน ได้แก่กิจกรรม บทบาทสมมติ หมวดการงาน ได้แก่ กิจกรรมนิทานชาวบ้าน และหมวดคณิตศาสตร์ ได้แก่ กิจกรรมละคร และเพลง

สภาพการมีสื่อการสอนประเภทสถานที่หรือสภาพแวดล้อม ทุกหมวดมีการ ใช้สื่อประเภทสภาพแวดล้อม เช่น ป่าเขา เรือกสวน ไร่นา มากกว่าสภาพแวดล้อม ประเภทอื่น สื่อสภาพแวดล้อมหรือสื่อสถานที่ ที่ใช้น้อยสำหรับหมวดภาษาอังกฤษ พลานามัย คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ศิลปศึกษา คือ สถานที่ประกอบการของชุมชน เช่น ร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรม หมวดวิทยาศาสตร์ และการงานใช้สถานที่ศึกษาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงน้อย และในเรื่องของความ ต้องการ หมวดการงานต้องการใช้สถานที่ ประกอบการในชุมชนมากที่สุด หมวดภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ พลานามัย สังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปศึกษา ต้องการใช้สภาพแวดล้อม เช่น ป่าเขา เรือกสวน ไร่นา มากที่สุด หมวดคณิตศาสตร์ต้องการใช้สถานที่ของชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ หมวดพลานามัย ศิลปศึกษา ต้องการใช้สถานที่ของชุมชน หมวดการงาน ต้องการใช้สภาพแวดล้อม เช่น ป่าเขา เรือกสวน ไร่นา หมวดอังกฤษวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและภาษาไทย ต้องการใช้ปรากฏการณ์ธรรมชาติรองลงมา สื่อการสอน สภาพแวดล้อม ที่ต้องการน้อยที่สุดสำหรับหมวดอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ

สังคมศึกษา คือสถานศึกษาของโรงเรียนอื่น หมวดการงาน กับสถานที่อื่น
หน่วยราชการในท้องถิ่น หมวดหลานามัยและภาษาไทยกับสถานประกอบการในชุมชน
หมวดศิลปศึกษากับสถานศึกษาของโรงเรียนระดับอำเภอ

สภาพการมีสื่อการสอนประเภทสื่อวัสดุ หมวดวิทยาศาสตร์ หลานามัย
คณิตศาสตร์ การงาน ภาษาไทย และหมวดศิลปศึกษา ใช้แบบเรียนและหนังสืออ่าน
ประกอบมาก หมวดภาษาอังกฤษมีบัตรคำมาก ส่วนหมวดสังคมศึกษาใช้แผนที่ และ
ลูกโลกมาก สื่อที่มีน้อยที่สุดของหมวดภาษาไทย ได้แก่วีดีทัศน์จำพวกแร่ธาตุ ส่วนหมวดอื่น ๆ
มีฟิล์มภาพยนตร์น้อยที่สุด เมื่อพิจารณาถึงความต้องการ หมวดภาษาไทยต้องการใช้
บัตรคำมากที่สุด หมวดภาษาอังกฤษต้องการภาพถ่าย ภาพเขียนและการ์ตูนมากที่สุด
หมวดหลานามัย คณิตศาสตร์ ศิลปศึกษา ต้องการใช้แบบเรียนมากที่สุด หมวดคณิตศาสตร์
การงาน สังคมศึกษา ต้องการวารสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากที่สุด ความต้องการ
รองลงมา คือ หมวดภาษาอังกฤษ การงาน สังคมศึกษา ต้องการแบบเรียน และ
หนังสืออ่านประกอบ หมวดคณิตศาสตร์ ต้องการแผนภูมิ แผนสถิติ หมวดหลานามัย
และภาษาไทย ต้องการเทปบันทึกเสียง หมวดศิลปศึกษา วัสดุพื้นบ้านที่มีมากในท้องถิ่น
หมวดวิทยาศาสตร์ ต้องการวัสดุธรรมชาติ จากพืชหรือสัตว์ ที่ต้องการน้อยที่สุดก็คือ
หมวดวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปศึกษา ต้องการบัตรคำน้อย หมวดคณิตศาสตร์ กับ
ภาพถ่าย ภาพโฆษณา ภาพตัดปะ หมวดการงานกับแผนที่ ลูกโลก หมวดหลานามัย
กับเศษวัสดุเหลือใช้ หมวดภาษาอังกฤษ และภาษาไทยกับวีดีทัศน์จำพวกแร่ธาตุ

สภาพการมีสื่อการสอนประเภทเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ หมวดอังกฤษ
วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และศิลปศึกษา มีกระดานดำมากที่สุด หมวดภาษาไทยมี
เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียงมากที่สุด หมวดสังคมศึกษามีเครื่องโรเนียวมากที่สุด
หมวดหลานามัย มีกล้องถ่ายรูปมากที่สุด หมวดการงานมี

ป้ายนิเทศ มากที่สุด สื่อประเภทเครื่องมือที่มีใช้น้อยที่สุดของทุกหมวดวิชา ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ สำหรับความต้องการสื่อประเภทเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ หมวดภาษาอังกฤษ และพลานามัย ต้องการเครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง มากที่สุด หมวดสังคมศึกษาต้องการเครื่องเล่นเทปบันทึกภาพ (วีดีโอ) หมวดคณิตศาสตร์ ต้องการกระดานดำ หมวดภาษาไทย ต้องการกระดานผ้าสีมากที่สุด หมวดสังคมศึกษา การงาน ศิลปศึกษา ต้องการของตัวอย่าง ของจำลอง มากที่สุด ที่ต้องการ รองลงมา หมวดภาษาไทย ต้องการเทปบันทึกเสียง หมวดวิทยาศาสตร์ต้องการสไลด์ และเทปบันทึกภาพ หมวดสังคมศึกษาต้องการเครื่องโรเนียว หมวดภาษาอังกฤษ ต้องการกระดานดำ หมวดการงานต้องการป้ายนิเทศ หมวดพลานามัยและหมวดคณิตศาสตร์ ของตัวอย่างและของจำลอง สื่อที่ใช้น้อยที่สุด หมวดวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ต้องการวิทยุวิทยุมากที่สุด หมวดสังคมศึกษากับเทปบันทึกเสียง หมวดศิลปศึกษา กับสไลด์ หมวดภาษาอังกฤษ กับเครื่องฉายภาพยนตร์ หมวดพลานามัย และหมวดการงานกับเครื่องถ่ายเอกสาร หมวดภาษาไทย กับเครื่องฉายภาพโปร่งใส

ตอนที่ 4 สภาพและความต้องการด้านการบริการ

สภาพของการจัดให้มีการบริการด้านสื่อการสอน พบว่าทุกหมวดมีการจัดบริการด้านงบประมาณไว้ในเรื่องของสื่อการสอนโดยเฉพาะ สำหรับบริการด้านที่มีน้อยของหมวดภาษาอังกฤษ พลานามัย คณิตศาสตร์ การงาน สังคมศึกษา และภาษาไทย มีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือ หมวดวิทยาศาสตร์ และการงาน มีบริการศูนย์สื่อการสอนน้อย หมวดคณิตศาสตร์มีบริการด้านเจ้าหน้าที่คอยแนะนำ การเลือก การใช้ และการเลือกใช้สื่อการสอนน้อย ในด้านของความ ต้องการด้านการบริการ หมวดภาษาอังกฤษ ต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์สื่อการสอนมากที่สุด หมวดการงานต้องการให้จัดตั้งศูนย์สื่อการสอน และมีบริการซ่อมบำรุงและจัดเก็บรักษามากที่สุด หมวดวิทยาศาสตร์ พลานามัย สังคมศึกษา

และศิลปศึกษาต้องการให้มีงบประมาณด้านสื่อการสอนมากที่สุด หมวดภาษาไทย และคณิตศาสตร์ ต้องการให้มีการจัดการอบรมด้านการผลิต การใช้และการ เลือกใช้สื่อการสอนมากที่สุด หรือรองลงมาคือ หมวดคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ศิลปศึกษา ต้องการให้จัดตั้งศูนย์สื่อการสอน หมวดวิทยาศาสตร์ต้องการบริการซ่อมบำรุงและจัด เก็บรักษา หมวดพลานามัยและสังคมศึกษาต้องการให้มีเจ้าหน้าที่คอยช่วยผลิต หมวด อังกฤษและภาษาไทย ต้องการงบประมาณด้านสื่อการสอนโดยเฉพาะ หมวด วิทยาศาสตร์และการทำงาน ต้องการให้มีจัดการอบรม เรื่อง การผลิต การเลือก ใช้ สื่อการสอนเป็นอันดับรองลงมา ส่วนที่ต้องการน้อยที่สุดก็คือ หมวดวิทยาศาสตร์ กับ การจัดตั้งศูนย์สื่อการสอน หมวดพลานามัย การงาน คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษา ไทยและหมวดศิลปศึกษา กับกรณีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือในขณะใช้ ส่วนหมวดภาษา อังกฤษที่ต้องการน้อยก็คือ กรณีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำการใช้ และการเลือกใช้สื่อ การสอน

ตอนที่ 5 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน ที่มีปัญหามากที่สุด ของหมวด พลานามัย คณิตศาสตร์ การงาน และ หมวดศิลปศึกษา ก็คือ ไม่มีสื่อการสอนบาง อย่างที่ต้องการใช้ หมวดภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและหมวดภาษาไทย มีสื่อไม่น้อยไม่พอใช้ ส่วนที่มีปัญหาน้อยที่สุดของทุก ๆ หมวดก็คือ เรื่องของไฟฟ้าใน โรงเรียน

การอภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาการส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับ
 ตำบลครั้งนี้ เป็นครูหญิงมากกว่าครูชาย แต่มีจำนวนใกล้เคียงกัน จึงพิจารณาได้ว่า
 เพศ ไม่เป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ ครูส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี
 ถึงร้อยละ 70.22 และมีส่วนหนึ่งสำเร็จการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จึงทำให้ข้อมูล
 ที่ได้ เชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น ครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในระหว่าง 26 -
 30 ปี รองลงมาคืออายุ 31 - 35 ปี และมีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วง 6
 -10 ปี ซึ่งครูเหล่านี้มีประสบการณ์ในการสอนรวมทั้งการใช้สื่อการสอนมาพอสมควร
 ในด้านประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 40.03
 ที่เคยศึกษาวิชานี้ในสถาบันการศึกษา จึงพอสรุปได้ว่า ครูที่ตอบแบบสอบถาม
 ส่วนใหญ่มีความรู้ เรื่องสื่อการสอนพอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ
 ภูโชติ (2528 : 39) ที่พบว่าครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรส่วนใหญ่มีความรู้และ
 ประสบการณ์ทางด้านสื่อการสอนพอสมควร เนื่องจากส่วนใหญ่เคยศึกษาวิชานี้ใน
 สถาบันการศึกษาและมีความรู้บ้างในเรื่องของการใช้และการผลิตสื่อการสอน
 ส่วนในเรื่องของจำนวนครูผู้สอนในแต่ละหมวดวิชา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนด
 กลุ่มตัวอย่างประชากรในแต่ละหมวดวิชาเป็นจำนวนเท่ากันทุกหมวด คือหมวดละ
 132 ชุด แต่ได้แบบสอบถามคืนมา ร้อยละ 77.27 ดังนั้นหมวดวิชาที่สอนในครั้งนี้จึง
 ไม่ใช่ตัวแปรที่จะต้องพิจารณาถึง

ตอนที่ 2 สภาพทั่วไปของสื่อการสอน

2.1 สภาพโดยทั่วไปของสื่อการสอนในแต่ละ

หมวดวิชา

สื่อการสอนในหมวดภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์
 ภาษามือ คณิตศาสตร์ การงานและสังคมศึกษา สภาพโดยทั่วไปของสื่อการสอนที่มี
 อยู่ ถูกต้องตรงตามเนื้อหามากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชัย พิศรपाल
 (2512 : ง - จ) ที่พบว่าในโรงเรียนมัธยมแบบประสม ครูเลือกใช้สื่อการสอน
 ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน มีหมวดภาษาไทยเพียงหมวดเดียวเท่านั้นที่
 สื่อการสอนถูกต้องตรงตามเนื้อหาบ้าง แต่สื่อการสอนของหมวดภาษาไทยนั้น มีสภาพ
 ที่สะดวกในการใช้งานมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่เกี่ยว
 ข้องกับการผลิต การจัดหา หรือจัดซื้อสื่อการสอนในหมวดวิชาภาษาไทยของ
 โรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลนั้น คำนี้ถึงแต่ในเรื่องของการเลือก และการผลิต
 สื่อการสอนที่ให้ความสะดวกในการใช้งาน มากกว่าจะคำนึงถึงความถูกต้องตรง
 ตามเนื้อหาที่เป็นได้ แต่ทั้งนี้ในหมวดวิชาอื่น ๆ อีก 7 หมวดวิชาที่มีสภาพของสื่อการ
 สอนถูกต้องตรงตามเนื้อหาอันดับหนึ่งนั้นมีสภาพของความสะดวกในการใช้งานมาเป็น
 อันดับที่สอง ทั้งนี้ก็อาจเป็นไปได้ว่า เจ้าหน้าที่ที่จัดซื้อ ผลิต หรือจัดหาสื่อการสอนใน
 หมวดวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลนั้นได้คำนึงถึงทั้งทางด้าน
 ความถูกต้องตรงตามเนื้อหา และความสะดวกในการใช้งานควบคู่กันไป
 ส่วนสภาพของสื่อการสอนในหมวดศิลปศึกษามีความสวยงามมากที่สุด แต่ของหมวด
 วิชา การงานและคณิตศาสตร์สื่อกลับมีความสวยงามน้อยที่สุด สื่อการสอนในหมวด
 วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษามีความทันสมัยรองลงมาอาจเป็นเพราะทั้งสองวิชานี้เป็น
 วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวที่เป็นปัจจุบันและวิทยาการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำให้
 สื่อการสอนที่ใช้ต้องทันสมัยตามไปด้วย แต่สื่อของหมวดภาษามือกลับเป็นสื่อที่มีความ
 ทันสมัยน้อย แต่โดยทั่วไปสภาพของสื่อการสอนในแต่ละหมวดนั้นก็สอดคล้องกับลักษณะ
 และเนื้อหาวิชาตลอดจนลักษณะการเรียนการสอนในแต่ละหมวด

2.2 แหล่งที่มาของสื่อการสอน

หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ ศึกษานาถิม คณิตศาสตร์ การงาน และสังคมศึกษา ซื้อสื่อการสอนด้วยเงินงบประมาณมากที่สุด ส่วนหมวดภาษาอังกฤษ ศิลปศึกษา หมวดภาษาไทย ผลิตสื่อการสอนเองมากที่สุด รองลงมาถึงซื้อด้วยเงินงบประมาณ ยกเว้นหมวดวิชาศาสตร์ ที่สื่อการสอนส่วนใหญ่นั้นกรมสามัญศึกษาเป็นผู้ส่งมาให้ ทุกหมวดมีการยืมสื่อการสอนจากภายนอกน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สภาพและความต้องการด้านสื่อการสอน

3.1 สื่อบุคคล

หมวดศึกษานาถิม และหมวดการงานมีการใช้ผู้เชี่ยวชาญในห้องเรียนเข้ามาช่วยสอน หมวดวิชาศาสตร์ สังคมศึกษา และหมวดศิลปศึกษามีการใช้บุคลากรในห้องเรียนที่ผู้ชมชมยกย่อง หมวดคณิตศาสตร์ ใช้ข้าราชการในห้องเรียน จะพบว่าแทบทุกหมวดวิชาการใช้บุคลากรจากภายนอกเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรจากในห้องเรียนนั้น ๆ เอง อาจเป็นบุคคลอาชีพอื่น ๆ หรือข้าราชการที่ไม่ใช่ครู โรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลด้วยกัน ในเรื่องของความต้องการ ทุกหมวดวิชามีความต้องการผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน หมวดวิชาศาสตร์ต้องการผู้เชี่ยวชาญภายในห้องเรียนมาก โดยสรุปในเรื่องของสื่อการสอนประเภทบุคคลที่มีใช้อยู่ และความต้องการสื่อบุคคลโดยตรงของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลทั้ง 8 หมวดวิชานั้น มีความสัมพันธ์กัน คือสื่อชนิดใดที่ครูต้องการ ก็จะมีการใช้สื่อประเภทนั้นในโรงเรียน ส่วนสื่อการสอนประเภทที่ไม่ต้องการ ก็จะไม่มีการนำเอาเข้ามาใช้ หรือนำเข้ามาใช้น้อย

3.2 สื่อกิจกรรมหรือสื่อวิธีการ

หมวดภาษาอังกฤษ มีเพลง และเกมมาก มีการแสดงพื้นบ้านน้อย หมวดวิทยาศาสตร์มีการทดลองมาก มีการแสดงพื้นบ้านน้อย เช่นกัน หมวดพลานามัยและสังคมศึกษาใช้การอภิปรายมาก ใช้ละครน้อย หมวดคณิตศาสตร์ และการทำงานมีการสาธิตมาก หมวดภาษาไทยมีบทบาทสมมติมาก หมวดศิลปศึกษามีการเข้าร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นมาก ส่วนในด้านของความต้องการ หมวดภาษาอังกฤษ ต้องการใช้บทบาทสมมติมากที่สุด แต่ในการเรียนการสอนกลับมีเพลง เกม แต่สื่อที่ต้องการกลับเป็นบทบาทสมมติ ซึ่งก็ไม่ตรงกับความต้องการเช่นเดียวกันกับหมวดภาษาไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นสื่อที่ถูกกำหนดให้ใช้ไว้ในคู่มือครู หรือครูผู้สอนอาจไม่มีความสามารถและความชำนาญในสื่อที่ตนเองต้องการจะใช้ก็ได้ แต่หมวดวิชาการทำงานความต้องการและการใช้สื่อการสอน มีความสัมพันธ์กัน คือใช้การสาธิตมาก ซึ่งก็ตรงกับความต้องการของครู หมวดพลานามัย และศิลปศึกษา ก็ต้องการการสาธิต แต่สื่อการสอนที่ใช้บ่อยกลับเป็นการอภิปราย และหมวดศิลปศึกษากลับเป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน ความต้องการของหมวดวิทยาศาสตร์ตรงตามสภาพที่มีอยู่ คือในเรื่องของการทดลอง หมวดคณิตศาสตร์และสังคมศึกษา ต้องการการอภิปรายมาก

3.3 สื่อการสอนประเภทสถานที่หรือสภาพแวดล้อม

ทุกหมวดวิชามีการใช้สื่อการสอนประเภทสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ป่าเขา ไร่สวน ไร่นา มากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ซึ่งก็เหมาะสมกับสภาพจริง ๆ ของ โรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล ที่ตั้งอยู่ในชนบท ที่ต้องการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนนำเอาสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติมาจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน หมวดการทำงาน มีการใช้สถานที่ประกอบการที่มีอยู่ในชุมชนมากกว่าหมวดอื่น ๆ และในเรื่องของความต้องการ ความต้องการสื่อการสอนประเภทสถานที่ประกอบการในชุมชนของหมวดการทำงาน

สอดคล้องกับสภาพที่มีอยู่ หมวดอื่น ๆ ก็มีความต้องการที่จะใช้สภาพแวดล้อม เช่น ป่าเขา มากที่สุด ก็สอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่เช่นกัน สื่อที่ต้องการที่จะใช้ ก็ใช้อยู่แล้วตรงกับความต้องการ หมวดภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและ หมวดภาษาไทยต้องการใช้ปรากฏการณ์ธรรมชาติรองลงมา สื่อสถานที่หรือสภาพแวดล้อมที่ต้องการน้อยที่สุดก็คือ การใช้สถานศึกษาของโรงเรียนอื่น ๆ หรือสถานที่ของหน่วยราชการในท้องถิ่น ซึ่งแสดงว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลทุกโรงเรียน ไม่ขาดแคลนอาคารสถานที่ จึงไม่มีปัญหาด้านอาคารเรียนแต่อย่างใด

3.4 สื่อการสอนประเภทวัสดุ

สื่อวัสดุที่หมวดวิทยาศาสตร์ ภาษามัมัย คณิตศาสตร์ การงาน ภาษาไทยและศิลปศึกษา มีใช้มากที่สุดคือ แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ หมวดภาษาอังกฤษ มีบัตรคำมาก หมวดสังคมศึกษามีแผนที่และลูกโลกมาก สื่อที่ทุกหมวดมีน้อยก็ได้นักฟิล์มภาพยนตร์ ในเรื่องของความต้องการ หมวดภาษามัมัย คณิตศาสตร์ และศิลปศึกษา ต้องการใช้แบบเรียนมาก และต้องการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ แจ่มจันทร์ ปรีชาวินิชย์ (2521 : ง - จ) ที่พบว่าครูประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่เห็นว่าวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมาเป็นสื่อการสอน หมวดคณิตศาสตร์ การงาน สังคมศึกษา ต้องการวารสารและสิ่งพิมพ์มาก หมวดภาษาไทยต้องการใช้บัตรคำมาก หมวดภาษาอังกฤษ ต้องการภาพวาด ภาพเขียน การ์ตูน มากที่สุด แต่โดยทั่วไป ทุกหมวดก็ยังคงต้องการแบบเรียนมาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนอยู่นั่นเอง เพียงแต่ระดับของความแตกต่างกันออกไปบ้างและหมวดวิทยาศาสตร์ ต้องการสื่อจำพวกวัสดุธรรมชาติจากพืชและสัตว์

3.5 สื่อประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์

หมวดภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และศิลปศึกษามีกระดานดำมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพา เหลืองวัฒนาภิจ (2522 : ง - จ) ที่พบว่า ครูโรงเรียนรัฐบาล ในกรุงเทพมหานครใช้กระดานดำและบัตรคำในการสอนภาษาอังกฤษมากที่สุด หมวดภาษาไทยมีเครื่องเล่นเทปบันทึกเสียงมากที่สุด หมวดสังคมศึกษามีเครื่องโรเนียวมากที่สุด หมวดพลาณามัยมีกล้องถ่ายรูปมาก หมวดการงานมีป้ายนิเทศมาก สื่อการสอนที่มีน้อยที่สุดของทุก ๆ หมวดก็คือ เครื่องฉายภาพยนตร์ สำหรับความต้องการ หมวดภาษาอังกฤษ พลาณามัย ต้องการเครื่องเล่นเทปบันทึกเสียงมากที่สุด หมวดสังคมศึกษาต้องการเครื่องเล่นเทปบันทึกภาพ หมวดคณิตศาสตร์ต้องการกระดานดำ หมวดภาษาไทยต้องการกระดานผ้าสำลีมาก หมวดภาษาไทยมีเครื่องเล่นเทปบันทึกเสียงมาก แต่ความต้องการในการใช้เทปยังเป็นรองความต้องการในการใช้กระดานผ้าสำลี หมวดสังคมศึกษา ต้องการเครื่องโรเนียว ซึ่งก็ตรงกับสภาพที่มีอยู่ หมวดวิทยาศาสตร์ต้องการสไลด์และวีดีโอเป็นอันดับรอง หมวดพลาณามัยและคณิตศาสตร์ ต้องการของตัวอย่าง ของจำลอง สื่อการสอนประเภทวัสดุที่ต้องการน้อยที่สุดก็คือ หมวดวิทยาศาสตร์ ได้แก่วิทยุ หมวดสังคมศึกษา ได้แก่เทปบันทึกเสียง หมวดศิลปศึกษา ได้แก่ สไลด์ หมวดภาษาอังกฤษ กับเครื่องฉายภาพยนตร์ หมวดพลาณามัย และหมวดการงานกับเครื่องถ่ายภาพ หมวดภาษาไทย กับเครื่องฉายภาพโปร่งใส

ตอนที่ 4 สภาพและความต้องการด้านการบริการ

ทุกหมวดวิชามีการจัดงบประมาณไว้สำหรับเรื่องของสื่อการสอน โดยเฉพาะ บริการด้านที่มีน้อยของหมวดภาษาอังกฤษ พลาณามัย คณิตศาสตร์ การงาน สังคมศึกษา และภาษาไทย คือเรื่องของเจ้าหน้าที่ช่วยผลิต หมวดวิทยาศาสตร์ มีบริการศูนย์สื่อการสอนน้อย หมวดศิลปศึกษามีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือขณะใช้น้อย โดยสรุป

แทบทุกหมวดวิชามีเจ้าหน้าที่คอยบริการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสื่อการสอนน้อย
 ในด้านของความต้องการ ทุกหมวดวิชาโดยเฉพาะหมวดการงาน และหมวด
 ภาษาอังกฤษ ต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์สื่อการสอน และบริการซ่อมบำรุงและการ
 จัดเก็บรักษา มีงบประมาณเฉพาะ มีการจัดการอบรมด้านการผลิต การเลือกและ
 การใช้สื่อการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ บัญชรเทวกุล (2522 : ง -
 จ) ที่พบว่า ครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จ. นนทบุรี
 ต้องการมีศูนย์สื่อการศึกษาประจำในแต่ละโรงเรียน โรงเรียนผู้นำฯ ขนาดกลางและ
 ขนาดเล็กต้องการการมีวัสดุอุปกรณ์ สำหรับผลิตสื่อการสอนเป็นอันดับ 1 สอดคล้อง
 กับงานวิจัยของ แจ่มจันทร์ ปรีชาวนิชย์ (2521 : ง - จ) ที่พบว่า ครูโรงเรียน
 ประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี ต้องการให้มีการจัดวัสดุสิ้น
 เปลือง เครื่องมือ ตลอดจนห้องผลิตสื่อการสอน ส่วนครูโรงเรียนผู้นำฯ ที่สังกัด สช.
 ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการผลิตสื่อการสอนมากเป็นอันดับ 1 แต่หมวด
 พลานามัย การงาน คณิตศาสตร์ สังคมศึกษาภาษาไทยและศิลปศึกษาต้องการ
 เจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือในขณะที่ใช้สื่อการสอนน้อย ส่วนหมวดภาษาอังกฤษ
 ที่ต้องการน้อยก็คือ การมีเจ้าหน้าที่แนะนำการใช้และการเลือกใช้สื่อการสอน
 ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยในตอนที่ 1 ในเรื่องของประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ
 สื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่
 เคยศึกษาวิชาโสตทัศนศึกษาหรือเทคโนโลยีทางการศึกษาในสถาบันการศึกษา
 ซึ่งทำให้พอมีความรู้ ความสามารถทางด้านการผลิต การเลือก และการใช้
 สื่อการสอนอยู่บ้างพอสมควร

ตอนที่ 5 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน

ทุกหมวดวิชามีปัญหาไม่น้อยมากในเรื่องของการที่ใช้สื่อการสอนบางประเภทไม่ได้เพราะไม่มีไฟฟ้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลลภ ภูโชติ (2528 : 100) ที่พบว่าปัญหาลำดับสุดท้ายของโรงเรียนผู้นำขนาดใหญ่ , กลาง , เล็ก คือ ใช้สื่อบางประเภทไม่ได้เพราะโรงเรียนไม่มีความพร้อม นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่มีไฟฟ้าใช้ ซึ่งก็จะทำให้การเรียนการสอนมีความสะดวกสบายยิ่งขึ้น ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนของทุกหมวดที่พบมากก็คือ มีสื่อน้อยไม่พอใช้ และไม่มีสื่อบางอย่างที่ต้องการใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพา เหลืองวัฒนากิจ (2522 : ง - จ) ที่พบว่าปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนรัฐบาลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใน กทม. คือ มีสื่อไม่พอใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิศรี ศรี (2524 : จ) ที่พบว่าครูโรงเรียนในชนบทมีปัญหาในเรื่องของสื่อการสอนในโรงเรียนมีไม่เพียงพอกับความต้องการ หมวดศิลปศึกษานั้นมีความยุ่งยากลำบากในการขอซื้อสื่อการสอน ซึ่งก็อาจจะเป็นเพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลเป็นโรงเรียนที่ส่วนใหญ่มักจะตั้งอยู่ตามเขตชนบท ทำให้ไม่สะดวกและยุ่งยาก ลำบากในการซื้อและคืนสื่อการสอน ตลอดจนความยุ่งยากในการดูแลรักษาสื่อการสอนที่ขอซื้อมาให้มีสภาพคงเดิม โดยเฉพาะสื่อการสอนในหมวดวิชาศิลปศึกษา ที่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมากในเรื่องของสื่อ เพราะอาจบอบสลายได้ง่าย ดังนั้นในการขอซื้อสื่อการสอนมาใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบล จึงก่อให้เกิดปัญหามีใช้น้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มเติมความรู้ และวิทยาการใหม่ ๆ ด้านสื่อการสอนแก่ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
2. ควรมีการกระตุ้นให้ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล ได้มีการผลิตและการใช้สื่อการสอนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน
3. ควรมีการกระตุ้นให้ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลได้มีการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและเพื่อความประหยัด
4. ควรสนับสนุนให้มีการหมุนเวียนสื่อการสอนระหว่างหมวดวิชา ทั้งนี้เพื่อความประหยัด ความสะดวกในการดูแลรักษา และเพื่อแก้ปัญหาในด้านการขาดแคลนสื่อการสอน
5. ควรที่จะสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องของสื่อการสอนตามที่แต่ละหมวดวิชาต้องการ เพื่อให้ได้ใช้สื่อเหล่านั้น ๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และตรงกับความต้องการ สื่อบางอย่างที่ไม่ต้องการใช้ ก็ไม่ต้องเปลืองงบประมาณในการจัดหา เพื่อไม่ให้เกิดการสูญเปล่า ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย